

אתגרים לדמוקרטיה ולחינוך הטמונים באימוץ טכנולוגיות דיגיטליות לצורכי למידה

בעקבות המשבר הכרוך בהפצת וירוס הקורונה ובמאמץ לקדם מרחק חברתי, מערכות חינוך במדינות רבות אימצו את הגישה של הוראה מרחוק והעבירו את תוכניות הלימודים לסביבה המקוונת. ההנחה הייתה, כי המגע המקוון בין מורה לתלמיד ימנע את הצורך במגע פיסי ובכך יסייע לעצירת התפשטותה של המגיפה. עם זאת, יש לשים לב לא רק לתפקוד הביולוגי של הסגר, אלא גם לתפקודו החברתי. תפיסת ההלם של נעמי קליין, שאותה היא מציגה בספרה *The Shock Doctrine* (2007), מסבירה כיצד הפרעות חברתיות גדולות (כתוצאה מאסונות טבע, ממלחמות, ממהפכות) גורמות לכך שבמשך תקופת המשבר הציבור הכללי נעדר יכולת התגוננות לנוכח עיצובה מחדש של מציאות כלכלית-פוליטית על ידי מקבלי ההחלטות. כדברי הכלכלן הניאו-ליברלי המפורסם, מילטון פרידמן, "רק משבר, ממשי או מדומה, מביא לשינוי אמיתי. כאשר המשבר מתרחש, הפעילויות הננקטות בעקבותיו תלויות ברעיונות הנמצאים בהישג-יד". נכון לעכשיו, מקבלי ההחלטות הנוגעות למערכת החינוך מתמודדים עם המשבר באמצעות יישום של רעיונות החינוך הניאו-ליברלי, שהתבררו כ"נמצאים בהישג-יד".

העברת כל מערכות החינוך לפלטפורמות פרטיות של למידה מקוונת נתפסת כפתרון גם למצב בתחום בריאות הציבור וגם לצורך בקיצוץ תקציבי והיא מביאה לטשטוש הגבולות בין חינוך ציבורי לחינוך לרווחים (מרתה נוסבאום – "education for profit"). ייתכן שהסכנה הגדולה ביותר הניצבת בפני החינוך הציבורי כיום היא הפיכת תוכניות חירום לחזון לעתיד. עוד בשנת 2002 אחד מהוגי הדעות הבולטים של הפדגוגיה הביקורתית המודרנית, הנרי גירו (Giroux), התריע נגד המגמה של מעבר קורסים רבים במוסדות להשכלה גבוהה לסביבה המקוונת. הוא הצביע על הסגירות הנוצרת על ידי חינוך הניתן אך ורק בתיווך הטכנולוגיה הדיגיטלית ובסביבה המקוונת ועל הקשר ההדוק שבין סביבת הלמידה החדשה לתרבות תאגידית, תוך הפיכת החינוך לאמצעי להסתגלות הלא-ביקורתית לסביבה התאגידית ולשוק התעסוקה. החינוך כיום הופך את הלומד ללקוח; הפיכת הלומד ללקוח מסכנת את עתידו של החינוך הציבורי.

מה נדרש במצב הנוכחי מהמחנכים המחזיקים בתפיסות הפדגוגיה הביקורתית?

- לחשוף את ההיגיון הניאו-ליברלי העומד מאחורי מדיניות החינוך הנוכחית ואת בעיותיה מהבחינה החברתית.
- לחפש דרכים אלטרנטיביות של למידה דיגיטלית, שאינה מצטמצמת לידגם החינוך הבנקאי, שבו מורה מאכסן את הידע אצל הלומדים הפסיביים, ולהפוך את המרחב הדיגיטלי לבסיס לבניית ידע שיתופי.
- להתייחס למרחב הדיגיטלי כמרחב משלים לקהילה הנבנית בסביבת למידה פנים-אל-פנים וכאמצעי המאפשר לקהילה הזאת להתפתח בסביבה בטוחה ולצמוח בתוכה.

לסיכום, על מערכות החינוך הפרוגרסיביות כיום להשלים את תוכניות הלמידה המקוונת באמצעות התכנים הנובעים מהפדגוגיה הביקורתית, המבוססת על דאגה ואכפתיות, להתמקד בהעצמת האוכלוסיות המוחלשות ובלמידה ממוקדת בתלמיד, לסרב לקבל את ההפניה לעבר חינוך ניאו-

ליברלי, תוך מימוש הפוטנציאל הטמון בטכנולוגיה הדיגיטלית. כל זאת, לשם יצירת למידה מגוונת ושיתופית המערבת והמעצימה את התלמיד.

התקציר מבוסס על המאמר :

Burns, R. (2020). A COVID-19 panacea in digital technologies? Challenges for democracy and higher education. *Dialogues in Human Geography*, Dialogues in Human Geography 2020, Vol. 10(2) 246–249